

7. Мягких А.И. Санкция как структурный элемент правовой нормы / А.И. Мягких // Известия ВУЗов: Правоведение № 5. – Университетский издательский консорциум «Юридическая книга», 2008. – С. 107–112.
8. Недбайло П.О. Норми права : конспект лекцій / П.О. Недбайло. – Х. : [б. и.], 1966. – 48 с.
9. Рощина І. Структурні елементи норм кримінального права та їх ефективність у запобіганні злочинам / І. Рощина. – К. : [б.и.], 2010. – С. 1–7.
10. Санкція як конструктивний елемент кримінально-правової норми: аналіз підходів / Орловська Н.А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua/index.php/politologiya/30-politika/1631-sankciya-yak-konstruktivnij-element-kriminalno-pravovo%D1%97-normi-analiz-pidxodiv.html>
11. Циппеліус Р. Юридична методологія / Р. Циппеліус. – К. : Реферат, 2004. – 176 с.
12. Шершеневич Г.Ф. Общая теория права / Г.Ф. Шершеневич. – М. : Бр. Башмаковых, 1910. – 839 с.

Анотація

Бухтіярова К. С. Етична санкція як елемент структури норми кримінального права. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню деяких проблемних питань структури кримінально-правової норми з позиції моральності. Автор порівнює норми права, кримінально-правові норми та норми моральності; аналізує їхню структуру, акцентує увагу на кримінально-правовій санкції.

Ключові слова: покарання, моральність, норма моральності, теорії етичної санкції, етична санкція, неетична санкція.

Аннотация

Бухтиярова Е. С. Нравственная санкция как элемент структуры нормы уголовного права. – Статья.

Статья посвящена исследованию некоторых проблемных вопросов структуры уголовно-правовой нормы с позиции нравственности. Автор проводит сравнительный анализ нормы права, уголовно-правовой нормы и нравственной нормы; анализирует их структуру, акцентирует внимание на уголовно-правовой санкции.

Ключевые слова: наказание, нравственность, нравственная норма, теории нравственной санкции, нравственная санкция, безнравственная санкция.

Summary

Bukhtiyarova K. S. Moral sanction as an element of structure of criminal law norm. – Article.

The article is devoted to some problematic questions of the structure of the criminal law norms from the position of morality. The author carries out a comparative analysis of the legal norm, criminal law norm and moral norm; having analyzed their structure, pays his attention to the criminal law sanctions.

Key words: punishment, morals, moral norm, theories of moral sanction, moral sanction, immoral sanction.

УДК 343.237

П. О. Загодіренко

ДОБРОВІЛЬНА ВІДМОВА СПІВУЧАСНИКІВ ВІД ДОВЕДЕННЯ ЗЛОЧИНУ ДО КІНЦЯ

Постановка проблеми. Посилення боротьби з груповою й організованою злочинністю обумовлює не лише криміналізацію окремих форм співучасті та підвищення відповідальності за спільне вчинення злочинів, а й необхідність заохочення осіб, які відмовились від доведення злочину до кінця, хоча й усвідомлювали реальну

можливість його завершення. Саме норми, що регулюють питання добровільної відмови за незакінченого злочину, повинні стимулювати співучасника на відвернення (припинення) вчинюваного ним злочину.

Питання кваліфікації дій співучасників злочину у випадку, коли злочин було добровільно не доведено до кінця одним із них, що зробило доведення злочину до стадії закінченого неможливим, є складним, неоднозначно вирішується на практиці та викликає дискусію в науці кримінального права.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню добровільної відмови співучасників приділяли увагу Ф.Г. Бурчак, П.І. Гришаєв, Н.Д. Дурманов, М.І. Ковальов, Г.А. Крігер, О.О. Піонтковський, А.Н. Трайнін, П.Ф. Тельнов, М.І. Козлов, Г.В. Бушуєв, Ю.В. Гродецький, С.В. Клименко, О.Д. Сафронов, В.П. Тихий, А.А. Шакірова, В.Ф. Щепельков та інші вчені.

Метою статті є з'ясування правової природи добровільної відмови співучасників від доведення злочину до кінця, визначення особливостей добровільної відмови в співучасті з огляду на вид співучасника, визначення й аналіз діянь, за яких така відмова є можливою, та розробка пропозицій щодо вдосконалення кримінального закону в частині добровільної відмови співучасників.

Виклад основного матеріалу. У сучасній кримінально-правовій науці та практиці правозастосування наявна двоєдина тенденція щодо протидії злочинності. Перша продовжує класичну залежність між злочином і покаранням, а друга спрямовується на пошук інших шляхів вирішення кримінально-правових конфліктів (не пов'язаних із кримінальним переслідуванням та відповідальністю).

Норми Кримінального кодексу України (далі – КК України) про добровільну відмову (ст. ст. 17, 31 КК України) мають насамперед стимулюючу спрямованість, зокрема, впливають на формування позитивних соціальних установок у громадян та є самостійним кримінально-правовим інститутом.

Що ж необхідно розуміти під добровільною відмовою від доведення злочину до кінця?

У теорії кримінального права запропоновано різні визначення цього поняття. Зокрема, О.О. Піонтковський визначав добровільну відмову як відмову від доведення розпочатої злочинної діяльності до кінця за усвідомлення наявності фактичної можливості її закінчення [2, с. 521].

В.П. Тихий зазначає: «Добровільною відмовою від вчинення злочину визнається остаточне припинення з волі особи готування до злочину чи дій, які безпосередньо спрямовані на його вчинення, за усвідомлення нею можливості довести злочин до кінця» [3, с. 21].

О.Д. Сафронов вважає, що добровільна відмова є наявною не лише під час припинення злочинної діяльності (відмови від доведення до кінця незакінченого злочину), а й під час відвернення його закінчення [4, с. 10].

Згідно із ч. 1 ст. 17 КК України добровільною відмовою є «остаточне припинення особою за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця» [1]. Із законодавчого визначення можна виокремити характерні ознаки добровільної відмови: а) остаточне припинення особою готування до злочину або замаху на злочин;

б) відмова від вчинення злочину з волі самої особи; в) наявність в особи усвідомлення можливості довести злочин до кінця.

У науці кримінального права немає єдиної думки щодо виокремлення сутнісних ознак добровільної відмови. Ю.В. Гродецький, зокрема, виділяє лише дві ознаки добровільної відмови: добровільність та остаточність припинення злочину. Усвідомлення можливості доведення злочину до кінця при цьому він відносить до добровільності [5, с. 6]. Більшість учених називають такі ознаки, як добровільність, усвідомлення можливості доведення злочину до кінця та остаточність.

Зазначимо також, що добровільна відмова від злочину можлива лише в незакінченому злочині, до моменту його закінчення, оскільки лише в цьому випадку особа може ліквідувати (припинити) створену нею небезпеку заподіяння шкоди об'єкту, який охороняється кримінальним законом. Особливо дискусійним залишається питання щодо можливості застосування норми про добровільну відмову на стадії закінченого замаху на злочин. Так, А.В. Галахова вважає, що добровільна відмова можлива як під час незакінченого, так і під час закінченого замаху на злочин (в останньому випадку – «шляхом активних дій, які можуть запобігти настанню злочинних наслідків») [6, с. 73]. Радикальної позиції притримувалась Н.Ф. Кузнєцова, яка стверджувала: «Добровільна відмова допустима аж до настання суспільно небезпечних наслідків запланованого злочину» [7]. Більшість криміналістів припускають, що добровільна відмова можлива до закінченого замаху, хоч і не в усіх випадках. Головне, щоб особа, яка скоїла діяння, безпосередньо спрямоване на вчинення злочину, зберігала можливість впливу на події та була здатною вжити заходів щодо запобігання небезпечним наслідкам власного діяння. Вказане трактування найбільш повно відображає юридичну природу добровільної відмови, що виконує функцію так званого «золотого мосту», який законодавець будує для відступу (відмови) особи від злочинної діяльності, яку така особа вже розпочала.

Переходячи безпосередньо до дослідження питання добровільної відмови співучасників, зазначимо, що відповідно до ст. 26 КК України співучастю в злочині є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Вчинення злочину об'єднаними зусиллями двох чи більше осіб – за співучасті – завжди свідчить про підвищену суспільну небезпеку вчиненого, оскільки співучасть полегшує вчинення злочину або його приховування, створює можливість багаторазової злочинної діяльності.

Стаття 31 КК України стосується добровільної відмови співучасників та передбачає окремо добровільну відмову виконавця (співвиконавців), організатора, підбурювача й пособника, а також межі відповідальності виконавця за добровільної відмови будь-якого зі співучасників.

Особливість добровільної відмови співучасників порівняно з такою відмовою однієї особи під час незакінченого злочину пояснюється тим, що єдиний для них умисний злочин вчиняється умисною спільною участю декількох суб'єктів цього злочину.

Спільна участь кожного зі співучасників перебуває в причинному (за словами Н.М. Ярмиш – обумовлюючому та винному) зв'язку зі злочинном, що вчиняється виконавцем (співвиконавцями) [9, с. 38]. Це зумовлює таку особливість добровільної

відмови співучасника, за якої він зобов'язаний або самостійно, або за допомогою інших осіб (у тому числі органів державної влади) відвернути вчинення злочину виконавцем, тим самим перервавши свій зв'язок із цим злочином.

Добровільна відмова окремого співучасника має кримінально-правове значення, насамперед для нього самого, як підстава, що звільняє його від кримінальної відповідальності за готування до злочину або замах на нього. Інакше кажучи, кримінально-правові наслідки добровільної відмови кожного співучасника мають індивідуальний характер. Однак необхідно пам'ятати, що центральною фігурою співучасті, яка реалізує спільний злочинний задум, є виконавець.

Добровільна відмова виконавця злочину розглядається за правилами ст. 17, ч. 1 ст. 31 КК України та не має яких-небудь особливостей. Відповідно до ч. 1 ст. 31 КК України за добровільної відмови виконавця (співвиконавців) інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за готування до злочину або замах на злочин, від вчинення якого добровільно відмовився виконавець [1]. У більшості випадків виконавець злочину може добровільно відмовитись від його закінчення в пасивній формі, просто припинивши розпочату злочинну діяльність. Однак як вирішуватиметься питання про добровільну відмову в разі співвиконавства?

У КК України відсутня пряма вказівка на специфіку добровільної відмови співвиконавця злочину. Закон не покладає на одного зі співвиконавців злочину обов'язок відвернути скоєння злочину іншим співвиконавцем (співвиконавцями). Однак, на думку деяких дослідників, існують випадки, коли добровільна відмова співвиконавця має проявлятися в активній формі, виконавець зобов'язаний запобігти доведенню злочину до кінця іншим співвиконавцем [8, с. 29; 10, с. 14]. На наше переконання, така позиція є аргументованою, відповідає чинному законодавству. У ст. 31 КК України законодавець не встановлює поняття добровільної відмови співучасників, відсилаючи до загального поняття добровільної відмови, наведеного в ст. 17 КК України. Згідно з вказаною нормою сутність добровільної відмови полягає в тому, що особа вчиняє протиправні дії, спрямовані на спричинення шкоди певним об'єктам правової охорони, а потім за власною волею припиняє діяння. При цьому злочинний результат не настає, що є однією з основних ознак добровільної відмови та, відповідно, умовою виключення кримінальної відповідальності особи. Для того щоб злочинний результат не настав, особа має або взагалі не вчиняти певні дії (бездіяльність), або нейтралізувати їх наслідки. Тому кожному співучаснику, у тому числі й співвиконавцю, для виключення кримінальної відповідальності на підставі добровільної відмови необхідно не лише припинити власне діяння, а й здійснити всі заходи для руйнування причинного зв'язку між своїм діянням і злочинним результатом, тобто запобігти наслідкам власних дій (бездіяльності). Для співвиконавця в більшості випадків це можливо зробити лише шляхом запобігання вчиненню злочину іншими співвиконавцями. При цьому припинення співвиконавцем злочинних діянь співучасників може відбуватися як шляхом активних дій (у більшості випадків), так і шляхом бездіяльності. Останній варіант можливий у ситуаціях, коли відмова співвиконавця від продовження злочину беззаперечно унеможливує завершення злочину.

З огляду на логіку диференціації кримінальної відповідальності **добровільна відмова співвиконавця** повинна супроводжуватись не менш жорсткими умовами, ніж добровільна відмова організатора, підбурювача або пособника. Тому вважаємо обґрунтованою пропозицію покладення на одного зі співвиконавців злочину обов'язку відвернути скоєння злочину іншим співвиконавцем.

Відповідно до ч. 2 ст. 29 КК України організатор, підбурювач та пособник підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 КК України та тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК України, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем. Добровільна відмова виконавця має місце або на стадії готування до злочину, передбаченого Особливою частиною КК України, або на стадії замаху на такий злочин. З огляду на зазначене дії організатора, підбурювача та пособника за добровільної відмови виконавця повинні кваліфікуватися за відповідною частиною ст. 27 КК України (організатора – за ч. 3, підбурювача – за ч. 4, пособника – за ч. 5), ч. 1 ст. 14 КК України (готування до злочину) або ч. 2 чи ч. 3 ст. 15 КК України (відповідний замах на злочин) та статтею (частиною статті) Особливої частини КК України, яка передбачає той умисний злочин, від якого добровільно відмовився виконавець. У свою чергу в разі добровільної відмови будь-кого зі співучасників виконавець підлягає кримінальній відповідальності за готування до злочину або за замах на злочин залежно від того, на якій із цих стадій його діяння було припинено (ч. 3 ст. 31 КК України).

Діяння, що обумовлюють добровільну відмову організатора, підбурювача й пособника, мають деякі відмінності щодо форми, однак є аналогічними за своєю суттю: вказані особи повинні будь-яким чином не допустити, щоб скоєні ними діяння стали однією з умов вчинення злочину виконавцем. Це можливо здійснити шляхом «вилучення» свого внеску зі спільної злочинної діяльності, що зумовить ненастання небезпечних наслідків, або ж іншим способом, який запобігає вчиненню злочину. Законом передбачається, що кримінальна відповідальність цих осіб виключається, якщо вони відвернули вчинення злочину або своєчасно повідомили відповідні органи державної влади про злочин, що готується чи вчиняється (ч. 2 ст. 31 КК України).

Організатор злочину майже одностайно визнається одним із найнебезпечніших співучасників. Ще в XIX ст. О.В. Лохвицький, ототожнюючи організатора з «душею злочину», писав, що навіть у тому разі, коли він не присутній під час його скоєння, присутня його воля [11, с. 146]. Відповідно до ч. 3 ст. 27 КК України організатором є особа, яка організувала вчинення злочину (злочинів) або керувала його (їх) підготовкою чи вчиненням. Організатором також визнається особа, яка створила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, особа, яка забезпечувала фінансування або організовувала приховування злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

О.К. Панько переконує: «Для організатора характерною є активна форма поведінки незалежно від того, який злочин намічено скоїти (з матеріальним чи формальним складом) і як його буде вчинено виконавцем: шляхом активних дій чи бездіяльності» [12, с. 116]. На основі такого твердження більшість дослідників роблять висновок про те, що **добровільна відмова організатора** можлива лише

шляхом активних дій. Однак деякі автори все-таки вважають, що добровільна відмова організатора в певних випадках може виражатись і в пасивній формі [13, с. 64]. А.А. Шакірова стверджує: «Діяння організатора можуть носити характер пасивної поведінки на початковому етапі його діяльності, коли він, наприклад, приступає до підшукування співучасників запланованого злочину, однак через певні мотиви, прийнявши рішення про добровільну відмову від вчинення своїх злочинних намірів, може просто припинити вже розпочату ним діяльність» [14]. Однак, на нашу думку, для добровільної відмови організатора не завжди достатньо простої бездіяльності, тобто припинення дій, спрямованих на скоєння злочину, оскільки це може не привести до припинення злочинної діяльності інших співучасників, так як «злочинний механізм» уже запущений і може діяти самостійно. Тому організатор, окрім припинення власних злочинних діянь, повинен запобігти скоєнню злочину будь-яким законним шляхом: затримання виконавця злочину, попередження майбутньої жертви злочину про небезпеку, що їй загрожує, повідомлення відповідним органам державної влади про злочин, що готується або вчиняється.

Підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину (ч. 4 ст. 27 КК України). На відміну від виконавця підбурювач не вчиняє діянь, які створюють зміни в навколишньому світі й безпосередньо зумовлюють настання небезпечних наслідків. Дії підбурювача спрямовуються на спонукання діянь співучасника. Викликавши рішучість останнього вчинити злочинне діяння, підбурювач у подальшому, як правило, втрачає контроль над його діяльністю, оскільки той діє відповідно до колективного рішення.

У ч. 2 ст. 31 КК України вказується на такі дві форми *добровільної відмови підбурювача* від участі в доведенні злочину до кінця, як відвернення вчинення злочину та своєчасне повідомлення відповідним органам державної влади про злочин, що готується або вчиняється.

Відвернення вчинення злочину є певною дією, спрямованою на те, щоб спільно вчинюваний злочин не було закінчено. Необхідно звернути увагу на те, що законодавець, передбачивши відвернення вчинення злочину як форму добровільної відмови підбурювача, не вказав при цьому на способи такого відвернення, із чого постає, що вони можуть бути різними. Тому відвернення вчинення злочину як одна з форм добровільної відмови підбурювача може полягати в таких діях: 1) впливі на спільно діючих із ним співучасників із метою схилення їх до невиконання чи припинення злочинної діяльності, а в окремих випадках – і до усунення її наслідків; 2) вчиненні підбурювачем діяння, яке виключає можливість доведення злочину до кінця іншими співучасниками: ненадання мінімальної інформації, відсутність якої унеможливує вчинення злочину іншими співучасниками; створення перешкод, які виключають можливість доведення злочину до кінця (наприклад, зміна замків, шифрів, встановлення охорони, попередження потерпілого, повідомлення громадськості тощо).

У ч. 2 ст. 31 КК України законодавець вказує на ще одну форму добровільної відмови підбурювача – своєчасне повідомлення відповідним органам державної влади про злочин, що готується або вчиняється. Невід'ємними ознаками цієї

форми добровільної відмови є такі: 1) вона здійснюється лише шляхом активної поведінки – дії; 2) ці дії носять інформаційний (а не фізичний) характер і вчиняються у вигляді повідомлення; 3) це повідомлення може бути здійснене як самим підбурювачем, так і іншими особами на його прохання та від його імені; 4) за своїм змістом (характером відомостей і їх обсягом) воно має бути таким, що містить інформацію, необхідну й достатню для припинення злочину, що готується або вчиняється; 5) повідомлення спрямовується на певну адресу – до правоохоронних органів; 6) воно має бути зроблене в певний час (своєчасно). Наявність усіх цих ознак у повідомленні про злочин, що готується або вчиняється, має створювати реальну можливість застосування заходів для його припинення.

Добровільна відмова пособника має суттєві відмінності від подібної відмови організатора та підбурювача. На відміну від випадків добровільної відмови організатора й підбурювача, що може виражатись у двох формах (відверненні ними вчинення злочину та своєчасному повідомленні про злочин, що готується або вчиняється, відповідним органам державної влади), добровільна відмова пособника може виражатись ще в двох формах: ненадання ним засобів чи знарядь вчинення злочину або неусуненні перешкод вчиненню злочину [15, с. 121]. Одностайності в науці кримінального права щодо діянь, які становлять добровільну відмову пособника, немає.

Як відомо, способи пособництва є досить різноманітними, до того ж воно поділяється на фізичне та інтелектуальне. Труднощі виникають, коли пособництво здійснюється шляхом надання порад, вказівок чи певної інформації, тобто за інтелектуального пособництва. Діяльність інтелектуального пособника в межах добровільної відмови від скоєння злочину в літературі інколи порівнюють із відповідними діяннями організатора та підбурювача. Вважаємо це певною мірою логічним, оскільки інтелектуальний пособник, як справедливо зазначає А.А. Тер-Акопов, за добровільної відмови «не має можливості повернути свої поради, вказівки, рекомендації» [16, с. 72]. Тому варто погодитись із думкою Р.С. Рижова, який стверджує, що добровільна відмова особи, яка сприяє скоєнню злочину своїми порадами, вказівками чи наданням інформації, можлива таким шляхом, як для організатора й підбурювача [17, с. 180]. Таке положення, на нашу думку, має бути закріплено в кримінальному законі.

Також необхідно зазначити, що кримінальним законодавством Російської Федерації встановлено правові наслідки невдалої спроби добровільної відмови від доведення злочину до кінця. У ч. 5 ст. 31 Кримінального кодексу Російської Федерації вказано: «Якщо дії організатора чи підбурювача, передбачені ч. 4 цієї статті, не привели до запобігання скоєнню злочину виконавцем, то вжиті ними заходи можуть бути визнані судом пом'якшуючими обставинами під час призначення покарання». Це положення, очевидно, має бути сприйнято вітчизняним законодавством, однак у дещо видозміненому варіанті, а саме: «У разі, якщо дії співвиконавця, організатора, підбурювача або особи, яка своїми порадами, вказівками чи наданням інформації виконувала пособництво скоєнню злочину, передбачені ч. 2 цієї статті, не привели до запобігання вчиненню злочину виконавцем, такі дії може бути визнано судом пом'якшуючими обставинами під час призначення покарання».

Варто також звернути увагу на деякі проблеми конструювання норми про добровільну відмову співучасників, які можуть рано чи пізно стати «каменем спотикання» в справі правозастосування. Як уже зазначалось, у ч. 2 ст. 31 КК України йдеться про *відвернення* вчинення злочину організатором, підбурювачем чи пособником. З огляду на етимологію слова «відвертати» [18] маємо ситуацію, за якої співучасники повинні спрямувати вчинення злочину в інший бік. Таке змістове навантаження вказаного терміна є не зовсім зрозумілим. Тому для більш точного відображення волі законодавця, спрямованої на закріплення саме таких діянь, як недопущення настання злочину одним зі співучасників, як однієї з умов їх добровільної відмови, пропонуємо слово «відвернути» замінити на «запобігти», що означає «не допускати чого-небудь» [18].

Висновки. Таким чином, добровільна відмова співучасників має свої особливості порівняно з добровільною відмовою особи, яка скоїла злочин самостійно. Добровільна відмова одного із зазначених співучасників є підставою для звільнення саме цього співучасника від кримінальної відповідальності та не поширюється на інших співучасників. Вони підлягають відповідальності за скоєне на загальних підставах за правилами про стадії вчинення злочину.

Пропонуємо внести зміни до ч. 2 ст. 31 КК України та викласти її в такій редакції: «Не підлягають кримінальній відповідальності за добровільної відмови *співвиконавець*, організатор, підбурювач або особа, *яка своїми порадами, вказівками чи наданням інформації виконувала пособництво скоєнню злочину*, якщо вони *запобігли* вчиненню злочину або своєчасно повідомили відповідні органи державної влади про злочин, що готується чи вчиняється. Добровільною відмовою пособника є також ненадання ним засобів чи знарядь вчинення злочину або неусунення перешкод вчиненню злочину».

Пропонуємо доповнити ст. 31 КК України ч. 4 такого змісту: «У разі, якщо дії співвиконавця, організатора, підбурювача або особи, яка своїми порадами, вказівками чи наданням інформації виконувала пособництво скоєнню злочину, не привели до запобігання вчиненню злочину виконавцем, такі дії може бути визнано судом пом'якшуючими обставинами під час призначення покарання».

Література

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Пионтковский А.А. Учение о преступлении / А.А. Пионтковский. – М. : Госюриздат, 1961. – 666 с.
3. Тихий В.П. Стадії вчинення злочину : [конспект лекцій] / В.П. Тихий. – Х. : НЮАУ, 1996. – 116 с.
4. Сафронов А.Д. Добровольный отказ от совершения преступления и деятельное раскаяние преступника : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / А.Д. Сафронов ; Московский гос. ун-т им. М.В. Ломоносова. – М., 1977. – 22 с.
5. Гродецький Ю.В. Добровільна відмова при співучасті : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Ю.В. Гродецький ; Нац. юрид. академія України ім. Я. Мудрого. – Х., 2002. – 16 с.
6. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / под ред. Н.Ф. Кузнецовой. – М. : Зерцало, 1998. – 878 с.

7. Курс Уголовного права : в 5 т. / под ред. Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой и др. – М. : Зерцало, 2002– . – Т. 1 : Общая часть: учение о преступлении. – 2002. – 624 с.
8. Питецкий В.В. Добровольный отказ соучастников преступления / В.В. Питецкий // Российская юстиция. – 2000. – № 10. – С. 28–30.
9. Ярмиш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве: философско-правовой анализ / Н.Н. Ярмиш. – Х. : Право, 2003. – 512 с.
10. Щепельков В.Ф. Добровольный отказ соисполнителя преступления / В.Ф. Щепельков // Законность. – 2002. – № 8. – С. 12–15.
11. Лохвицкий А.В. Курс уголовного права / А.В. Лохвицкий. – СПб. : Скоропечатня Ю.О. Шредера, 1871. – 704 с.
12. Панько К.А. Добровольный отказ от преступления по советскому уголовному праву / К.А. Панько. – Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1975. – 147 с.
13. Дядько Д.Е. Добровольный отказ соучастников преступления / Д.Е. Дядько // Социалистическая законность. – 1974. – № 2. – С. 63–64.
14. Шакирова А.А. Добровольный отказ от преступления соучастников : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / А.А. Шакирова ; Красноярский гос. ун-т. – Красноярск, 2006. – 20 с.
15. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності : [монографія] / Ю.В. Баулін. – К. : Атіка, 2004. – 296 с.
16. Тер-Акопов А.А. Добровольный отказ от совершения преступления / А.А. Тер-Акопов. – М. : Юридическая литература, 1982. – 96 с.
17. Рыжов Р.С. Уголовная ответственность соучастников преступления : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Р.С. Рыжов ; Академия права и управления МЮ РФ. – Рязань, 2003. – 236 с.
18. Відвертати // Академічний тлумачний словник української мови : в 11 т. / за заг. ред. І.К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s>.

Анотація

Загодиренко П. О. Добровільна відмова співучасників від доведення злочину до кінця. – Стаття.

Статтю присвячено дослідженню кримінально-правової природи добровільної відмови співучасників від доведення злочину до кінця, визначенню особливостей добровільної відмови кожного зі співучасників.

Ключові слова: злочин, співучасть, співучасник, виконавець, співвиконавець, організатор, підбурювач, пособник, добровільна відмова.

Аннотация

Загодиренко П. А. Добровольный отказ соучастников от доведения преступления до конца. – Статья.

Статья посвящена исследованию уголовно-правовой природы добровольного отказа соучастников от доведения преступления до конца, определению особенностей добровольного отказа каждого из соучастников.

Ключевые слова: преступление, соучастие, соучастник, исполнитель, соисполнитель, организатор, подстрекатель, пособник, добровольный отказ.

Summary

Zagodirenko P. A. Voluntary refusal of accomplices of consummation of crime. – Article.

The article deals with the criminal-law nature of voluntary refusal of accomplices consummation of crime, definition of features of voluntary refusal of each of the accomplices.

Key words: crime, complicity, accomplice, performer, executor, organizer, instigator, aider, voluntary refusal.